

Bijlage 3
Factsheets met spreeklijnvoorstellen
AO gewasbeschermingsmiddelen, 7 maart 2018

Leeswijzer:

In dit document treft u 21 factsheets aan, inclusief voorstellen voor spreeklijnen. De factsheets vallen onder de 5 hoofdthema's, zoals deze zijn genoemd in de nota. Onder elk hoofdthema zijn de bijbehorende factsheets, opgesomd in alfabetische volgorde.

1. Verduurzaming/vergroening

2. Harmonisatie (van beoordeling) en transparantie

3. Recente ontwikkelingen rondom goedkeuring van werkzame stoffen

- Glyfosaat
- Neonicotinoïden

4. Effecten van gewasbeschermingsmiddelen op humane gezondheid

- Azolenresistentie
- Imidacloprid-glastuinbouw
- Hormoonverstorende stoffen
- Metam-natrium
- Stapeling gezondheidseffecten
- Klachtenstructuur

5. Zorgen vanuit de sector.

1. Verduurzaming en vergroening

-	Buiten reikwijdte verzoek
	[Redacted]
	[Redacted]
	[Redacted]

Buiten reikwijdte verzoek

Buiten reikwijdte v

[Redacted text block 1]

[Redacted text block 2]

[Redacted text block 3]

[Redacted text block 4]

Buiten reikwijdte verzoek

[Redacted text block]

[Redacted text block]

[Redacted text block]

| [Redacted text block]

| [Redacted text block]

| [Redacted text block]

| [Redacted text block]

| [Redacted text block]

Buiten reikwijdte verzoek

Buiten reikwijdte v

[Redacted text block]

[Redacted text block]

[Redacted text block]

[Redacted text block]

[Redacted text block]

[Redacted text block]

[Redacted text block]

[Redacted text block]

[Redacted text block]

[Redacted text block]

[Redacted text block]

[Redacted text block]

- Buiten reikwijdte verzoek

- | [Redacted]

- | [Redacted]

- | [Redacted]

- | [Redacted]

- | [Redacted]

- | [Redacted]

- | [Redacted]

- | [Redacted]

- | [Redacted]

- | [Redacted]

- | [Redacted]

- | [Redacted]

- | [Redacted]

- | [Redacted]

Buiten reikwijdte verzoek

Buiten reikwijdte v

[Redacted text block]

[Redacted text block]

[Redacted text block]

o Buiten reikwijdte verzoek

[Redacted text block]

[Redacted text block]

[Redacted text block]

[Redacted text block]

[Redacted text block]

[Redacted text block]

[Redacted text block]

Buiten reikwijdte verzoek

|

|

|

Buiten reikwijdte verzoek

Buiten reikwijdte

[Redacted text block]

[Redacted text block]

[Redacted text block]

- o Buiten reikwijdte verzoek
 - [Redacted]
 - [Redacted]
- | [Redacted]
 - [Redacted]
 - [Redacted]
- | [Redacted]
 - [Redacted]
 - [Redacted]

Buiten reikwijdte verzoek

1 Buiten reikwijdte

[Redacted text block]

[Redacted text block]

[Redacted text block]

[Redacted text block]

[Redacted text block]

[Redacted text block]

2. Harmonisatie (van beoordeling) en transparantie

- buiten reikwijdte verzoek

Buiten reikwijdte verzoek

Buiten reikwijdte v

[Redacted text block]

[Redacted text block]

[Redacted text block]

[Redacted text block]

[Redacted text block]

2.4 Gebruiksgegevens glyfosaat

- Grashoff (GroenLinks) heeft een motie ingediend waarin de regering wordt verzocht, in samenspraak met onderzoeksinstanties een monitoringprogramma op te zetten om een adequaat beeld te krijgen van het gebruik van glyfosaat in de landbouw, het professioneel gebruik buiten de landbouw en het particulier gebruik. Deze motie is aangehouden, omdat u de Tweede Kamer heeft toegezegd met betrokken instanties het gesprek aan te gaan om te kijken hoe we het gebruik van glyfosaat beter in kaart kunnen brengen (Kamerstuk 21 501-32, nr. 1061).
- Buiten reikwijdte verzoek

Buiten reikwijdte verzoek

Buiten reikwijdte verzoek

Buiten reikwijdte verzoek

Buiten reikwijdte verzoek

Buiten reikwijdte verzoek

5.4 Gebruikscijfers glyfosaat

- U voert gesprekken met de instanties die gegevens verzamelen over het gebruik van glyfosaat om in beeld te brengen welke gegevens er op welk moment verzameld worden en hoe representatief de uitkomst hiervan is voor het gebruik in de landbouw, buiten de landbouw en door particulieren. U kunt hierover in april/mei van dit jaar meer duidelijkheid geven.

Buiten reikwijdte verzoek

Buiten reikwijdte v

- De leden van de fracties van GroenLinks en de Partij voor de Dieren in de Eerste Kamer hebben het verslag aangegrepen om vragen te stellen. De vragen hadden vooral betrekking op de problematiek van het hernieuwen van de goedkeuring van glyfosaat, het verbod op het professioneel gebruik van glyfosaat buiten de landbouw en het terugdringen van het gebruik van glyfosaat door particulieren (Kamerstuk 27 858, B).

Buiten reikwijdte verzoek

Buiten reikwijdte verzoek

buiten reikwijdte verzoek

buiten reikwijdte verzoek

Kleine toepassingen van gewasbeschermingsmiddelen

buiten reikwijdte ver

[Redacted text block]

buiten reikwijdte verzoek

[Redacted text block]

buiten reikwijdte verzoek

|

|

|

|

buiten reikwijdte verzoek

|

|

|

|

|

buiten reikwijdte verzoek

|

|

|

|

Buiten reikwijdte verzoek

Buiten reikwijdte v

[Redacted text block]

[Redacted text block]

[Redacted text block]

[Redacted text block]

[Redacted text block]

[Redacted text block]

[Redacted text block]

[Redacted text block]

buiten reikwijdte verzoek

buiten reikwijdte verzoek

Wet gewasbeschermingsmiddelen en biociden – algemeen verbod neonicotinoïden

1 Kern

- De staatssecretaris van IenW heeft aangekondigd de Wet gewasbeschermingsmiddelen en biociden (Wgb) te willen wijzigen om zodoende een verbod op het gebruik van gewasbeschermingsmiddelen en biociden door particulieren mogelijk te maken.
- De Tweede Kamer (Mw Ouwehand) heeft najaar 2017 de minister van Economische Zaken gevraagd deze wijziging aan te grijpen om een nationaal verbod op neonicotinoïden mogelijk te maken.
- U grijpt de wijziging van de wet niet aan voor een nationaal verbod op neonicotinoïden, omdat vigerende Europese en nationale regelgeving al afdoende zijn (Kamerstuk 27 858, nr. 410).
- De internetconsultatie van een ander wetsvoorstel met daarin een wijziging van de Wgb loopt op dit moment. De wijziging van de Wgb strekt tot implementatie van de Europese Controleverordening – vooral toezicht en handhaving – en de Richtlijn duurzaam gebruik – voorlichters dienen een bewijs van vakbekwaamheid te hebben.
- De linkerkant van de Tweede Kamer zou dit wetsvoorstel kunnen aangrijpen om opnieuw te pleiten voor een nationaal verbod op de neonicotinoïden.

2 Achtergrond en stand van zaken

- De staatssecretaris van IenW was voornemens om naast het verbieden van het professioneel gebruik van gewasbeschermingsmiddelen buiten de landbouw ook het gebruik door particulieren te verbieden.
- De Raad van State heeft echter aangegeven dat er voor het verbieden van het gebruik van gewasbeschermingsmiddelen door particulieren geen juridische grondslag is.
- De staatssecretaris van IenW heeft daarop toegezegd de Wgb te wijzigen om het verbod van het gebruik door particulieren mogelijk te maken, maar eerst in te zetten op niet-wettelijke maatregelen. Het is overigens dus nog niet duidelijk of IenW daadwerkelijk de Wgb gaat wijzigen. Dit is afhankelijk van de uitkomst van de evaluatie van niet-wettelijke maatregelen, zoals de “Green deal verantwoord particulier gebruik van gewasbeschermingsmiddelen”.
- De toezegging de Wgb te zullen wijzigen leidde tot het verzoek van de Tweede Kamer om deze wijziging aan te grijpen om de neonicotinoïden te verbieden.
- U heeft aangegeven deze wijziging niet te zullen aangrijpen om een nationaal verbod op het gebruik van neonicotinoïden mogelijk te maken, omdat aanvullende nationale bepalingen die verder gaan dan de Europees geharmoniseerde regelgeving op dit gebied het gelijke speelveld binnen Europa ernstig verstoren.
- Bovendien biedt deze regelgeving de mogelijkheid om de goedkeuring van werkzame stoffen of de toelating van middelen in te trekken als op basis van nieuwe wetenschappelijke en technische kennis blijkt dat niet langer voldaan wordt aan de randvoorwaarden, waardoor veilig gebruik niet meer mogelijk is.
- Uw inzet richt zich op het nog meer inzetten van geïntegreerde gewasbescherming door de agrarische sector.
- Het is daarbij van belang dat haalbare, betaalbare en milieuvriendelijke niet-chemische maatregelen beschikbaar komen en dat de agrarische sector de beschikbare niet-chemische maatregelen ook breed gaat toepassen.
- Als het gebruik van gewasbeschermingsmiddelen dan toch nodig is, gaat uw voorkeur uit naar het gebruik van laag-risicomiddelen en basisstoffen.

3 Nederlands standpunt

- U zet zich in voor het meer inzetten van geïntegreerde gewasbescherming door de agrarische sector. Hiervoor zijn preventieve maatregelen, niet-chemische maatregelen en gewasbeschermingsmiddelen – bij voorkeur laag-risicomiddelen en basisstoffen – noodzakelijk.
- U pakt deze uitdaging samen met de verschillende partijen op.

4 Krachtenveld

4.1 Nationaal

- De leden van de Tweede Kamer staan op zich positief tegenover uw inzet voor geïntegreerde gewasbescherming. De linkerkant van de Tweede Kamer zal echter blijven pleiten voor een verbod van of een afbouwstrategie van bijvoorbeeld de neonicotinoïden en glyfosaat. De rechterkant van de Tweede Kamer zal echter blijven pleiten voor een afdoende middelenpakket.

4.2 Europees

- Zie factsheet neonicotinoïden.

5 Spreeklijn AO

U voert het woord over dit onderwerp.

- U grijpt de wijziging van de Wet gewasbeschermingsmiddelen en biociden niet aan om de neonicotinoïden in Nederland te verbieden. Dit geldt zowel voor de wijziging om het verbod op het particulier gebruik mogelijk te maken als de wijziging waarvoor momenteel een internetconsultatie loopt.
- De redenen hiervoor zijn dat
 - de Europees geharmoniseerde regelgeving voldoende handvatten biedt om in te grijpen in de goedkeuring van een werkzame stof of de toelating van een gewasbescherming;
 - aanvullende nationale bepalingen op het gebied van gewasbeschermingsmiddelen het gelijke speelveld binnen Europa ernstig verstoren.
- Uw inzet is gericht op het verminderen van de afhankelijkheid van chemische gewasbeschermingsmiddelen door het breed toepassen van geïntegreerde gewasbescherming door de agrarische sector. Dit betekent dat het zwaartepunt wat u betreft zou moeten liggen op het toepassen van preventie in de volle breedte en van niet-chemische maatregelen. Op het moment dat er toch gewasbeschermingsmiddelen toegepast moeten worden, dan gaat uw voorkeur uit naar laag-risicomiddelen en basisstoffen.
- U zet zich hiervoor in samen met de betrokken partijen.

3 Goedkeuring van werkzame stoffen

- Glyfosaat
- Neonicotinoiden
- Buiten reikwijdte

Glyfosaat

Kern

- U heeft de Kamer op 11 december jl. geïnformeerd over de hernieuwde goedkeuring van de werkzame stof glyfosaat voor een periode van vijf jaar, waartoe op 27 november jl. conform comitologie is besloten. Ook Nederland heeft hiermee ingestemd (Kamerstuk 27858, nr. 415).
- U heeft de Kamer herhaaldelijk gemeld dat u de afhankelijkheid van glyfosaat en van andere gewasbeschermingsmiddelen in de Nederlandse landbouw wilt verminderen via de toepassing van geïntegreerde gewasbescherming. Uitgangspunt hierbij is dat ziekten, plagen en onkruiden worden voorkomen. Daarnaast is een pakket gewasbeschermingsmiddelen noodzakelijk met minder risico's dan nu.
- Voor glyfosaat start u een traject met de sector. Van belang is dat haalbare, betaalbare en milieuvriendelijke niet-chemische alternatieven beschikbaar komen en dat agrarische ondernemers de beschikbare alternatieven ook breed gaan toepassen (Kamerstuk 21501-32, nr. 1057 en 1074).
- De Staatsecretaris van IenW heeft de Kamer recent geïnformeerd over het traject voor het terugdringen van het professioneel en particulier gebruik van bestrijdingsmiddelen buiten de landbouw, waaronder middelen met glyfosaat (Kamerstuk 27858, nr. 416).
- Tijdens de stemming over moties van het VAO Landbouw- en Visserijraad op 1 februari jl. bleek er onvoldoende steun voor een motie van de Partij van de Dieren die de regering verzoekt zich aan te sluiten bij de zes lidstaten die bij de Europese Commissie pleiten voor een uitfasering van glyfosaat.

Achtergrond en stand van zaken

Europa

- De recente goedkeuring van glyfosaat blijft de Europese gemoederen bezighouden. De Europese Commissie heeft een mededeling gepubliceerd naar aanleiding van het Europees burgerinitiatief "verbied glyfosaat en bescherm mens en milieu tegen giftige pesticiden" (d.d. 22 december jl.) waarin zij o.a. meer openheid toezegt over wetenschappelijke studies en ruwe data waar goedkeuringsbesluiten op zijn gebaseerd. Daartoe wordt een wetsvoorstel aangekondigd voor mei 2018. U heeft de Kamer hierover schriftelijk geïnformeerd via de geannoteerde agenda voor de Landbouw- en Visserijraad van 29 januari jl.
- Deze toezegging van de Commissie sluit aan bij de inzet van uw voorganger (Van Dam) en bij de aangenomen motie-Grashoff over inspanning in EU-verband om alle onderzoeken over glyfosaat, de onderliggende studies en data volledig openbaar te maken (Kamerstuk 21501-32, nr. 1001).
- Uit de EU-beoordeling volgt dat glyfosaat niet kan worden geclassificeerd als kankerverwekkend.
- De Europese Commissie heeft de Wereldgezondheidsorganisatie(WHO) op 21 december jl. per brief gevraagd om opheldering over de verschillende conclusies over de kankerverwekkende eigenschappen van glyfosaat van de Joint Meeting on Pesticide Residues (JMPR) en de International Agency on Cancer Research (IARC). Dit in de hoop de onduidelijkheid hierover in de maatschappij definitief weg te nemen.
- Diverse leden van het Europees Parlement (EP) hebben recent in de media aangekondigd het goedkeuringsbesluit voor glyfosaat voor te zullen leggen aan het Europees Hof van Justitie. Zij menen dat de Europese Commissie haar wettelijke plicht verzaakt om mens en milieu te beschermen.
- Het EP heeft besloten een speciale commissie in te stellen die de EU-beoordeling en - goedkeuring van werkzame stoffen gaat bekijken, n.a.v. de maatschappelijke zorgen over de risico's van glyfosaat. Op 6 februari jl. is het mandaat hiervoor unaniem aangenomen. De commissie bestaat uit 30 leden en start in maart 2018 met een termijn van 9 maanden. Deze kan eventueel worden verlengd met nogmaals 9 maanden. De commissie onderzoekt o.a. het handelen van de Europese Commissie en EU-beoordelingsautoriteiten.
- Zes lidstaten (Frankrijk, België, Luxemburg, Malta, Slovenië en Griekenland) hebben de Europese Commissie op 19 december jl. een plan toegestuurd om de risico's van glyfosaat-gebruik te beperken en glyfosaat binnen vijf jaar uit te faseren. Hierin wordt voorgesteld:
 - Onderzoek te doen naar alternatieven voor glyfosaat en de noodzakelijke randvoorwaarden om deze te implementeren in teelten;
 - Onderzoek door onafhankelijke EU instanties naar de kankerverwekkende eigenschappen van glyfosaat;

- Bevordering van de transparantie en onafhankelijkheid van de EU-risicobeoordeling van werkzame stoffen;
- Vereenvoudiging van de procedure om toelatingen op nationaal niveau te vervangen. De Europese Commissie zal hierop nog reageren.

Nederland

- In Nederland is het College voor de Toelating van gewasbeschermingsmiddelen en biociden (Ctgb) gestart met de uitvoering van het goedkeuringsbesluit voor glyfosaat. Dit bevat aanvullende voorwaarden om mens, dier en milieu verder te beschermen. Hiermee moet het Ctgb rekening houden bij de (her)beoordeling van toelatingen voor glyfosaathoudende middelen in Nederland.
- Het Ctgb laat middelen slechts opnieuw toe als dit veilig is voor mens, dier en milieu.
- Conform de gebruikelijke procedure moet het Ctgb bestaande toelatingen herbeoordelen binnen een jaar na hernieuwde goedkeuring van een werkzame stof. Dit houdt in dat het Ctgb deze toelatingen herzielt op basis van huidige wetenschappelijke kennis en, indien nodig –conform EU-voorwaarden – risico-beperkende maatregelen oplegt voor de volgende aspecten in de toelatingsvoorwaarden:
 - de bescherming van grondwater in kwetsbare gebieden, met name bij niet voor gewassen bestemde toepassingen;
 - de bescherming van de toepassers en particuliere gebruikers;
 - het risico voor gewervelde landdieren en niet tot de doelsoorten behorende landplanten;
 - het risico voor de diversiteit en populatieomvang van niet tot de doelgroep behorende terrestrische geleedpotigen en vertebraten via trofische interacties;
 - toepassing van goede landbouwpraktijken bij gebruik vóór de oogst.
- U heeft de Kamer gemeld niet bereid te zijn het Ctgb te vragen de ruimte te benutten die de Verordening (EG) nr. 1107/2009 biedt om glyfosaathoudende middelen voor een kortere tijd toe te staan (Kamerbrief dd. 7 december jl. over de begrotingsbehandeling LNV 2018). Glyfosaat is als werkzame stof op EU-niveau voor vijf jaar goedgekeurd. Juridisch is het niet mogelijk om nationaal af te wijken van deze goedkeuring. Wel worden, op basis van de goedkeuringsvoorwaarden vervolgens alle nationale toelatingen ook herbeoordeeld door Ctgb (bij (wets-)wijzigingen op EU-niveau worden nationale toelatingen standaard herbeoordeeld door het Ctgb). Het Ctgb is een onafhankelijke instelling. Het is niet de bedoeling om als ministerie in het beoordelingsproces op te treden of op een koerswijziging te sturen. Daarnaast zou het onwenselijk zijn om af te wijken van de EU-beoordeling van de EFSA en lidstaten. Als stoffen veilig zijn bevonden voor bepaald gebruik, gaat NL ze niet korter toelaten.
- Het ministerie van LNV heeft met de landbouwsector een traject opgestart om het gebruik van glyfosaat te verminderen. In lijn met de op 8 juni jl. aangenomen motie van het lid Grashoff over beperking van het gebruik van glyfosaat (Kamerstuk 27858, nr. 384) heeft de NVWA een inventarisatie uitgevoerd naar chemische en niet-chemische alternatieven voor glyfosaat. Deze inventarisatie is gereed en wordt in het traject betrokken.
- Particulier gebruik van glyfosaat blijft toegestaan op basis van het nieuwe goedkeuringsbesluit. Ter bescherming van particuliere gebruikers van glyfosaat zijn in Nederland al maatregelen getroffen door het ministerie van IenW. Die maatregelen zijn erop gericht het particuliere gebruik van alle gewasbeschermingsmiddelen terug te dringen. Dit gebeurt nu via niet-wettelijke maatregelen, o.a. op basis van de zogeheten “Green Deal Verantwoord Particulier gebruik”.
- Voor professioneel gebruik van gewasbeschermingsmiddelen buiten de landbouw (in tuinen, parken etc.) geldt sinds november 2017 een gebruiksverbod. Hierop zijn enkele uitzonderingen. De gewasbeschermingsindustrie, vertegenwoordigd door Artemis en Nefyto, is een juridische procedure gestart tegen het gebruiksverbod. Zij zien hier geen wettelijke grondslag voor. Ook hiervoor is IenW het eerste aanspreekpunt.
- Nederland is niet voornemens zich aan te sluiten bij de groep lidstaten die een plan hebben ingestuurd om de risico's van glyfosaat-gebruik te beperken en glyfosaat binnen vijf jaar uit te faseren. Nederland steunt de oproep tot onderzoek naar alternatieven voor glyfosaat en het bevorderen van transparantie van EU-risicobeoordeling van werkzame stoffen. Nederland steunt de oproep tot onderzoek door EU-instanties naar de kankerverwekkende eigenschappen van glyfosaat **niet**, want dat voegt weinig toe aan de recente wetenschappelijke beoordeling van glyfosaat. Nederland zal de oproep tot vereenvoudiging van de procedure om toelatingen op nationaal niveau te vervangen bezien in het licht van de lopende evaluatie van Verordening (EG) nr. 1107/2009, de zogenaamde REFIT.

Krachtenveld

Nationaal

- De Kamer is verdeeld over glyfosaat. SP, PvdD en GL blijven inzetten op beperking van het gebruik en/of de toelating van glyfosaat, vanuit zorgen over de milieubelasting ervan. De partijen aan de rechterkant wijzen naar de toetsing door de ervoor aangewezen instanties in de EU en Nederland.

Europees

- Op EU-niveau is uiteindelijk een nipte meerderheid van stemmen bereikt omdat Duitsland, Bulgarije, Polen en Roemenië hun positie wijzigden van “onthouden” naar “voor”.
- Enkele lidstaten willen het gebruik van glyfosaat nationaal verbieden binnen de goedkeuringstermijn van vijf jaar: België wil een verkoopverbod aan particulieren per 2018 in België; in Vlaanderen is dit verbod al ingesteld. Frankrijk werkt toe naar een gebruiksverbod voor particulieren per 2019 en voor alle doeleinden per 2022. In de Oostenrijkse deelstaat Karinthië is onlangs een generiek gebruiksverbod voor glyfosaat ingesteld.

5 Spreeklijn AO

- Lidstaten hebben onlangs ingestemd met een hernieuwde goedkeuring van glyfosaat in de EU, voor een periode van vijf jaar. Het is goed dat die duidelijkheid er nu is.
- Ook Nederland heeft met dit voorstel ingestemd.
- Leidend hierbij was het wetenschappelijk advies van de Europese beoordelingsautoriteiten EFSA, ECHA en van rapporteur-lidstaat Duitsland. Deze geven aan dat glyfosaat veilig kan worden gebruikt. Dit bevestigt ook onze nationale beoordelingsautoriteit van gewasbeschermingsmiddelen Ctgb.
- De hernieuwde goedkeuring van glyfosaat omvat meerdere randvoorwaarden om mens, dier en milieu te beschermen. Hier zal het Ctgb rekening mee houden bij het verlenen van toelatingen voor glyfosaathoudende middelen in Nederland .
- Het gaat bijvoorbeeld om het beschermen van grondwater in kwetsbare gebieden, daar waar glyfosaat wordt gebruikt om onkruiden, zoals invasieve exoten, te bestrijden.
- De komende vijf jaar moet worden gebruikt om de afhankelijkheid van glyfosaat en van andere gewasbeschermingsmiddelen in de landbouw in Nederland te verminderen.
- Voor glyfosaat is het van belang is dat haalbare, betaalbare en milieuvriendelijke niet-chemische alternatieven beschikbaar komen en dat agrarische ondernemers de beschikbare alternatieven ook breed gaan toepassen. Daar zal ik mij voor inzetten samen met de sector.
- Ik zie daarin de volgende stappen:
 - De NVWA heeft een inventarisatie uitgevoerd naar chemische en niet-chemische alternatieven voor glyfosaat. Deze inventarisatie is eind 2017 opgeleverd.
 - Op ambtelijk niveau is daarover in december een eerste gesprek gevoerd met LTO. Hier is op hoofdlijnen verkend welke uitdagingen er liggen om het gebruik van glyfosaat en ook andere onkruidbestrijdingsmiddelen in de landbouw te verminderen.
 - Een vervolgesprek zal dit voorjaar plaatsvinden.
 - Ik houd u op de hoogte van dit traject.
- Voor de goede orde. Nederland kent sinds november 2017 een gebruiksverbod voor professioneel gebruik van gewasbeschermingsmiddelen buiten de landbouw.
- Daarnaast wordt het particulier gebruik van gewasbeschermingsmiddelen teruggedrongen via een “green deal”.

Neonicotinoïden

Kern

- U heeft de Kamer op 11 december 2017 geïnformeerd over de voorstellen van de Europese Commissie om de voorschriften voor het gebruik van de werkzame stoffen imidacloprid, clothianidin en thiamethoxam (neonicotinoïden) aan te scherpen (Kamerstuk 27858, nr. 415).
- Nederland heeft in lijn met deze brief in het Standing Committee on Plants, Animals, Food and Feed (SCoPAFF) van 12 en 13 december 2017 aangedrongen op uitstel van besluitvorming hierover totdat alle informatie beschikbaar is. De Europese Voedselveiligheidsautoriteit (European Food Safety Authority, EFSA) voert nu een herbeoordeling uit van zaad- en granulaattoepassing van de drie neonicotinoïden ten aanzien van de risico's van bijen. Publicatie hiervan wordt op korte termijn (nog in februari 2018) verwacht.
- Uitstel van besluitvorming werd door meerdere lidstaten en de Europese Commissie gesteund. De Europese Commissie zal de voorstellen op zijn vroegst in maart 2018 ter stemming brengen.

Achtergrond en stand van zaken

- De werkzame stoffen imidacloprid, clothianidin en thiamethoxam uit de neonicotinoïdengroep worden gebruikt in insecticiden in de landbouw en hebben een systemische werking. Dit betekent dat de stoffen zich over de gehele plant van binnenuit verspreiden.
- Sinds 2013 heeft veel herbezinning plaatsgevonden op het neonicotinoïdendossier, zowel in EU-verband als nationaal. In 2013 zijn, op basis van een EFSA-herbeoordeling van het gebruik van de neonicotinoïden en de risico's voor bijen in de EU, restricties opgelegd voor het gebruik van deze drie neonicotinoïden (via een uitvoeringsverordening). Hierop heeft het College voor de toelating van gewasbeschermingsmiddelen en biociden (Ctgb) meerdere Nederlandse toelatingen van gewasbeschermingsmiddelen op basis van neonicotinoïden ingetrokken of ingeperkt.
- In 2015 is, zoals afgesproken, een herbeoordeling van deze drie stoffen ten aanzien van de risico's voor bijen uitgevoerd, waarvoor tevens aanvullende informatie bij toelatinghouders (van middelen gebaseerd op de werkzame stoffen) is opgevraagd.
- De EFSA heeft op basis hiervan geconcludeerd dat voor toepassingen van de drie neonicotinoïden imidacloprid, clothianidin en thiamethoxam sprake is van een hoog risico voor bijen, of dat een risico niet uitgesloten kan worden omdat er onvoldoende gegevens beschikbaar zijn.
- De bevindingen van EFSA zijn gebaseerd op een conceptrichtsnoer voor het beoordelen van de risico's voor bijen ('*guidance document bees*') dat het toetsingskader nader invult. Dit conceptrichtsnoer uit 2013 is nog niet vastgesteld omdat de nodige overeenstemming in Europa vooralsnog ontbreekt. Er wordt binnen Europa momenteel gewerkt aan het omzetten van dit conceptrichtsnoer in een door de EU vastgesteld richtsnoer. Nederland levert hier een actieve bijdrage aan.
- EFSA geeft aan dat dit '*guidance document bees*' de enige manier is om deze beoordeling uit te voeren omdat er geen ander valide toetsingskader bestaat voor de beoordeling van honingbijen, wilde bijen, zoals de hommelen en solitaire bijen, zoals de metselbij.
- De Europese Commissie heeft –op basis van genoemde EFSA-beoordeling- in maart 2017 eerste voorstellen uitgebracht waarin het gebruik van de drie neonicotinoïden voor alle typen gebruiken alleen nog is toegestaan in teelten in kassen waarbij de plant voor de gehele levensduur in de kas blijft. U heeft de Kamer hierover op 10 juli 2017 geïnformeerd, samen met het advies daarover van het Ctgb en de NVWA (Kamerstuk 27858, nr. 396).
- Het Ctgb adviseerde in mei 2017 om op wetenschappelijke en procedurele gronden niet in te stemmen met de Commissievoorstellen. Het Ctgb vond de Commissievoorstellen te strikt, omdat zij geen rekening hielden met de mogelijkheid om aanvullende risicoreducerende maatregelen te nemen waarmee de blootstelling en daarmee risico's voor bijen kunnen worden beperkt. Zo houdt de Commissie geen rekening met mogelijke aanvullende risicoreducerende maatregelen voor behandeld zaad, bijv. hoogwaardige zaadcoating. De technische innovatie op dit terrein kan hiermee worden gestimuleerd. Daarnaast vond het Ctgb het niet gepast om besluitvorming te baseren op een beoordeling die is uitgevoerd met een conceptrichtsnoer dat nog niet op Europees niveau is vastgesteld en alleen toegepast wordt bij deze drie stoffen.

- Het Ctgb adviseerde in november 2017 nogmaals om op wetenschappelijke gronden niet in te stemmen met de Commissievoorstellen. Door aanvullende risicoreducerende maatregelen te nemen zou een veilig gebruik van de drie neonicotinoïden mogelijk blijven.
- De NVWA constateert dat de Commissievoorstellen een grote impact zouden hebben voor verschillende voor Nederland belangrijke teelten, waarvoor geen alternatieve middelen toegelaten zijn om gewassen mee te beschermen. Teelten waar een grote landbouwkundige impact³ kan worden verwacht zijn poot aardappelen, suiker- en voederbieten, bloembol- en bloemknolgewassen en de in Nederland kleine teelten van graszoden en hop.
- Het Commissievoorstel leidde tot vragen van lidstaten. Nederland heeft de Europese Commissie gevraagd – in lijn met de Kamerbrief en conform Ctgb-advies – haar voorstel aan te scherpen op de volgende punten:
 - het in ogenschouw nemen van de in Nederland toegepaste hoogwaardige coating- en zaai technieken en daarvoor ruimte te bieden.
 - het inzichtelijk maken van de risico's van het gebruik van alternatieve middelen en deze in overweging te nemen bij het nemen van maatregelen.
 - het concepttoetsingskader voor bijen om te zetten in een door de EU vastgesteld geharmoniseerd toetsingskader voor de risico's voor bijen zodat overeenstemming komt over de eisen die aan studies worden gesteld.
 - de resultaten van de lopende EFSA-herbeoordeling, specifiek op de zaad- en granulaattoepassingen mee te nemen in de overwegingen.
- De Europese Commissie zag in het verzoek om rekening te houden met hoogwaardige coatings- en zaai technieken onvoldoende aanleiding om de voorstellen aan te passen omdat bijen via bij-aantrekkelijke volggewassen (gewassen die op het perceel worden geteeld volgend op andere teelten) alsnog kunnen worden blootgesteld aan de drie neonicotinoïden.
- Mede op basis van het advies van het Ctgb en de NVWA heeft u, samen met verschillende lidstaten, bij de Europese Commissie aangedrongen op uitstel van besluitvorming zodat de bevindingen van de lopende EFSA-herevaluatie op specifiek de zaad- en granulaattoepassingen kunnen worden meegenomen.
- De Europese Commissie heeft gehoor gegeven aan dit verzoek. Besluitvorming in het SCoPAFF zal naar verwachting niet voor maart 2018 plaatsvinden.
- Wanneer de resultaten van de lopende EFSA-herevaluatie beschikbaar komen zal het Ctgb hierover een hernieuwd advies uitbrengen.

Standpunt Nederland

- Ondanks dat gebruik is gemaakt van een conceptrichtsnoer bijen, acht Nederland de EFSA-bevindingen dusdanig dat binnen de EU actie moet worden ondernomen op risicovolle toepassingen van de drie neonicotinoïden indien deze risico's niet kunnen worden gereduceerd door het nemen van maatregelen.
- Nederland hecht aan een besluitvorming op basis van wetenschappelijke gronden. Nederland wil de besluitvorming over verdergaande restricties daarom uitstellen tot alle informatie beschikbaar is (incl. de resultaten van de lopende EFSA-herbeoordeling, specifiek op de zaad- en granulaattoepassingen).
- Nederland blijft er in EU-verband op aandringen dat het conceptrichtsnoer bijen - dat richting en invulling geeft aan het geharmoniseerd uitvoeren van het toetsingskader - wordt omgezet in een door de EU vastgesteld richtsnoer voor de beoordeling van de risico's voor bijen. Op deze wijze komt overeenstemming over de eisen die aan studies worden gesteld en een uniforme beoordelingswijze in alle lidstaten en bij EFSA.

Krachtenveld

Nationaal

- Een deel (PvdD, SP, Groen Links) van de Tweede Kamer wil dat het gebruik van neonicotinoïden zo veel mogelijk wordt beperkt of verboden. Waar het niet Europees mogelijk is wil men graag dat op nationaal niveau wordt ingegrepen op toelatingen van middelen.
- Een ander deel (VVD, CDA, ChristenUnie, SGP) van de Tweede Kamer wil dat de landbouw plagen zo effectief mogelijk kan blijven bestrijden door de inzet van onder meer middelen. Daarnaast wil men voorkomen dat, door nationaal ingrijpen, een ongelijk speelveld binnen Europa ontstaat.

³ Grote impact: met het resterende middelen en maatregelenpakket kunnen plagen niet meer afdoende worden beheerst of de verwachting is dat op korte termijn resistentie ontstaat tegen de middelen

Europees

- Sommige lidstaten, zoals Duitsland, Slowakije, België en Oostenrijk vinden dat - onder bepaalde voorwaarden - ook veilig gebruik in het veld mogelijk is, in sommige gewassen. Suikerbiet wordt hierbij veel genoemd. Hongarije en Roemenië wijzen op de risico's voor mens, dier en milieu wanneer alternatieve insecticiden in het veld (i.t.t. in de kas) worden ingezet.
- Andere lidstaten, waaronder, Frankrijk, het VK, Slovenië, Malta, Kroatië en Estland ondersteunen de voorstellen tot beperking volledig.

5 Spreeklijn AO

- Ik neem de bevindingen van EFSA zeer serieus. In Europa moet actie worden ondernomen op toepassingen van de drie neonicotinoïden waar bijen grote risico's lopen.
- Naar aanleiding van de herbeoordeling door EFSA stelt de Europese Commissie een beperking van deze toepassingen voor.
- De lidstaten zullen besluiten over de Commissievoorstellen.
- Nederland heeft nog geen definitieve positie ingebracht maar heeft gevraagd de voorstellen op enkele aspecten te herbezien. Namelijk:
 - ruimte bieden voor de in Nederland toegepaste hoogwaardige coatings- en zaaitechnieken.
 - de risico's van het gebruik van alternatieve middelen inzichtelijk maken en in overweging nemen.
 - het concepttoetsingskader voor risico's voor bijen omzetten in een geharmoniseerd EU-toetsingskader (voor overeenstemming over de eisen die aan studies worden gesteld).
 - de resultaten van de lopende EFSA-herbeoordeling, specifiek op de zaad- en granulaattoepassingen (februari 2018 verwacht) meenemen in de overwegingen.
- De Commissie heeft de vragen bezien maar haar voorstel (nog) niet aangepast.
- Ik hecht aan een besluitvorming op basis van wetenschappelijke gronden. Om die reden heeft Nederland aangedrongen op uitstel van besluitvorming over verdergaande restricties tot alle informatie beschikbaar is, inclusief de resultaten van de EFSA-herbeoordeling.
- Hierop laat ik mij dan uiteraard ook door het Ctgb adviseren
- De Europese Commissie heeft mijn verzoek om uitstel van besluitvorming tot EFSA haar beoordeling heeft afgerond, gesteund door verschillende lidstaten, gehonoreerd.
- Besluitvorming zal volgen nadat de resultaten van de EFSA-herbeoordeling zijn gepubliceerd en zal daarmee naar verwachting niet voor maart 2018 plaatsvinden.

Buiten reikwijdte verzoek

Buiten reikwijdte v

[Redacted text block]

[Redacted text block]

[Redacted text block]

[Redacted text block]

[Redacted text block]

[Redacted text block]

[Redacted text block]

Buiten reikwijdte verzoek

[Redacted text block]

[Redacted text block]

- [Redacted list item]
- [Redacted list item]
- [Redacted list item]
- [Redacted list item]

4 Effecten van gewasbeschermingsmiddelen op humane gezondheid

- Azolenresistenite
- Imidacloprid-glastuinbouw
- Hormoonverstorende stoffen
- Metam-natrium
- Stapeling gezondheidseffecten
- Klachtenstructuur

Azolenresistentie bij *Aspergillus fumigatus*

1 Kern

- Het blijkt dat de schimmel *Aspergillus fumigatus* (hierna *Aspergillus*) steeds vaker resistent is tegen medicijnen in de groep van de azolen, hetgeen de behandeling van humane infecties met *Aspergillus* moeilijk maakt.
- Voor gezonde mensen is de schimmel *Aspergillus* geen gevaar. Patiënten met een verzwakt immuunsysteem (vanwege chronische longziekte of bijv. een transplantatie) lopen ernstig risico op een infectie met deze schimmel. Wanneer daarbij sprake is van de resistente vorm van deze schimmel zijn er weinig behandelopties en dat verhoogt de kans op overlijden.
- De Kamer is toegezegd inzichtelijk te maken welke bronnen er zijn waar de resistentie zich ontwikkelt en kan handhaven.
- Uit een eerste en afgerond onderzoek werd resistente *Aspergillus* vooral aangetroffen in de compost uit bloembollenteelt, boomteelt, groenafval- en houtcompostering. Daarnaast blijkt dat de aanwezigheid van azolen én de groeiomstandigheden gezamenlijk van invloed zijn op de resistentie bij de schimmel.
- Vervolg onderzoek is gestart dat inzicht moet geven in de factoren die de resistentie ontwikkeling beïnvloeden. Beide onderzoeken zullen naar verwachting aangrijpingspunten geven voor praktische maatregelen die de verspreiding en ontwikkeling van resistente *Aspergillus* kunnen verminderen.

2 Achtergrond en stand van zaken

- Azolen (schimmelwerende stoffen) hebben een breed toepassingsgebied, naast medicijnen, diergeneesmiddelen en cosmetica worden ze ook gebruikt in gewasbeschermingsmiddelen om schimmels te bestrijden en in biociden zoals voor houtverduurzaming, behanglijm, schimmelwerende kitten en verven. *Aspergillus* komt algemeen voor in het milieu. De resistente schimmel wordt internationaal gevonden.
- De waarneming dat in toenemende mate resistente *Aspergillus fumigatus* wordt gevonden bij patiënten met een *Aspergillus*-infectie was aanleiding om onderzoek te doen naar de bronnen van de resistentie. Het RIVM, Radboudumc, Wageningen Universiteit (WU) en het Centrum voor Landbouw en Milieu (CLM) zijn dit onderzoek in mei 2015 in opdracht van VWS gestart. Het eerste onderzoek naar de resistentiebronnen is inmiddels afgerond.
- Resistente *Aspergillus* is vooral aangetroffen in compost in de bloembollenteelt, boomteelt, groenafval- en houtcompostering. Niet uit te sluiten is dat er nog andere 'hotspots' zijn. Uit het onderzoek blijkt dat naast de aanwezigheid van azolen ook diverse andere factoren invloed hebben op de groei van de schimmel (zoals verblijftijd, temperatuur, vochtigheid en zuurgraad) en de resistentie bij *Aspergillus* beïnvloeden. LNV financiert dit vervolgonderzoek waarin deze factoren nader worden gedefinieerd. Resultaten daarvan worden medio 2018 verwacht.
- De uitkomsten van beide onderzoeken zullen naar verwachting aangrijpingspunten geven voor praktische maatregelen die de ontwikkeling en de verspreiding van resistente *Aspergillus* kunnen verminderen.
- In februari 2014 is de motie Ouwehand (Kamerstuk 27 858, nr. 222) aangenomen, die het kabinet verzoekt om vijf azolen van de markt te halen. In reactie hierop heeft het kabinet in april 2014 aangegeven dat er geen wetenschappelijke onderbouwing is voor een dergelijke maatregel en dat er verschillende andere maatregelen genomen zullen worden waaronder aanvullend onderzoek over de relatie tussen het gebruik van azolen en het ontstaan en overleven van resistente schimmelstammen (Kamerstuk 27 858, nr. 264). De Kamer is per brief in mei 2016 (Kamerstuk 27 858, nr. 365) over de start van dit onderzoek geïnformeerd.
- Op basis van de nu bekende onderzoeksresultaten heeft RIVM een aantal beleidsaanbevelingen gedaan: onderzoek hoe de mens besmet raakt met resistente sporen, neem de behandeling van organisch afval onder de loep, pas verschillende vormen van schimmelbeheersing toe die effectief zijn tegen doel organismen én minder selectiedruk uitoefenen op *Aspergillus*.
- Het kabinet heeft de Tweede Kamer is op 4 december 2017 geïnformeerd over het onderzoek naar azolenresistentie bij de schimmel *Aspergillus*. De Kamer is toegezegd dat zij medio 2018 informatie ontvangt over de vervolgstappen, waarin ook het beleidsadvies van het RIVM wordt betrokken.
- Het Ctgb zal bezien op basis van de RIVM-rapporten of en zo ja hoe extra voorschriften op het etiket moeten worden opgenomen.

- Op 23 januari jongsleden is overlegd met de brancheorganisaties van de bollen- en boomteelt en de verwerkers van organische stoffen. De brancheorganisaties erkennen de problematiek en gaan alvast kijken welke oplossingen mogelijk zijn. Het overleg wordt vervolgd.
- Daarnaast heeft het RIVM een advies opgesteld dat beoogt de surveillance van infecties bij mensen en de diagnostiek van infecties met de resistente *Aspergillus* te verbeteren. VWS heeft RIVM gevraagd dit advies verder uit te werken.

3 Nederlands standpunt

- Het kabinet deelt de zorg van de toenemende resistentie van de schimmel *Aspergillus fumigatus* tegen medicijnen met azolen.
- De resistentie van de schimmel *Aspergillus fumigatus* is een probleem met internationale dimensies en met een grote kennislacune. Het thans lopende onderzoek kan aanleiding geven om het onderwerp Europees te agenderen.
- De verwachting is dat medio 2018 de uitkomsten van het onderzoek aangrijpingspunten zullen geven voor praktische maatregelen die de ontwikkeling en verspreiding van de resistente *Aspergillus* kunnen verminderen.

4 Krachtenveld

4.1 Nationaal

- In de Tweede Kamer zal naar verwachting een deel van de fracties –zoals de Partij voor de Dieren, GroenLinks, SP– niet tevreden zijn dat de azolen zijn toegelaten. Een ander deel van de Kamer –zoals de VVD, CDA, SGP– maakt zich zorgen over het verder inkrimpen van het effectieve gewasbeschermingsmiddelenpakket voor de land- en tuinbouw, dat cruciaal is om met een goed rendement hoogwaardige producten te kunnen produceren.

4.2 Europees

- Bij de Europese lidstaten en de EC heeft de azolenresistentie weinig aandacht, zo is gebleken uit de ambtelijke contacten.

5 Spreeklijn AO

U voert namens de minister voor Medische Zorg het woord, omdat hij niet is uitgenodigd voor het debat. De minister voor Medische Zorg is opdrachtgever voor het onderzoek waarover de Kamer in december jongsleden is geïnformeerd. U bent verantwoordelijk voor het toelatingsbeleid voor gewasbeschermingsmiddelen (waaronder het vervolgonderzoek). De staatssecretaris van Infrastructuur en Waterstaat is verantwoordelijk voor het toelatingsbeleid voor de biociden.

- Het kabinet neemt de resistentie van *Aspergillus* tegen azoofungiciden zeer serieus.
- Voor gezonde mensen vormt de schimmel *Aspergillus* geen gevaar. Patiënten met een verzwakt immuunsysteem (vanwege bijvoorbeeld een transplantatie) lopen echter wel risico op een infectie met resistente *Aspergillus*. Dan zijn de behandelmogelijkheden beperkt en is de kans op overlijden verhoogd.
- Het was niet duidelijk waar de bron van resistentie is. Om de kennislacune op te helderen is het kabinet onderzoek gestart. Nederland loopt hiermee internationaal voorop. Met het eind vorig jaar gepubliceerde onderzoeksrapport van onder andere het Radboudumc is een eerste stap gezet. Het kabinet heeft uw Kamer hierover per brief geïnformeerd.
- Het RIVM coördineert nu nog een vervolgonderzoek dat een aantal factoren bestudeert die in het composteringsproces een rol spelen bij de resistentie ontwikkeling. Medio 2018 worden de resultaten van dit vervolgonderzoek verwacht.
- De uitkomsten van beide onderzoeken zullen naar verwachting aangrijpingspunten geven voor praktische maatregelen die de verspreiding en ontwikkeling van resistente *Aspergillus* kunnen verminderen.
- Het kabinet overlegt met de brancheorganisaties (o.a. bloembollen- en boomteelt en de verwerkers van organische stoffen) over de mogelijkheden om composteringsprocessen aan te passen, zodat de groeiomstandigheden voor *Aspergillus* minder gunstig worden.

Imidacloprid - glastuinbouw

1 Kern

- De Tweede Kamer is in oktober 2014 toegezegd, dat er onderzoek gedaan zou worden naar de effectiviteit van al eerder genomen maatregelen (aanscherpen van de toelatingsnorm voor oppervlaktewater, herbeoordelen imidacloprid-houdende middelen, aanscherpen toelatingsvoorwaarden en zuiveringsplicht) om normoverschrijdingen van imidacloprid in oppervlaktewater terug te dringen. De verwachting was dat het aantal normoverschrijdingen van het oppervlaktewater in glastuinbouwgebieden zou zijn gedaald .
- Uit monitoringsrapportages van het CML – 2015 en 2016 – bleek dat de concentratie van imidacloprid in de onderzochte glastuinbouwgebieden nog steeds te hoog was om aan de normen te voldoen. Uit de nalevingsrapportage van de NVWA – 2016 – bleek dat het systeem van gecontroleerde distributie nog onvoldoende robuust was.
- Dit leidde opnieuw tot ingrijpen van het Ctgb in de toelating van imidacloprid-houdende middelen. Belangrijk hierbij zijn de certificeringsplicht voor glastuinbouwbedrijven die hun afvalwater zuiveren en de verplichting voor de handel om alleen imidacloprid-houdende middelen te verstrekken aan gecertificeerde glastuinbouwbedrijven.
- Het verbieden van het gebruik van imidacloprid-houdende middelen in bepaalde glastuinbouwgebieden op initiatief van staatssecretaris Van Dam was daardoor niet meer noodzakelijk, waardoor het ontwerpbesluit – dat al in procedure was gebracht – niet meer bekrachtigd is.

2 Achtergrond en stand van zaken

- Het Ctgb heeft in januari 2014 de toelatingsnorm voor oppervlaktewater van de werkzame stof imidacloprid aangescherpt op basis van nieuwe wetenschappelijke informatie met als doel het beschermen van het aquatisch milieu.
- Deze aanscherping van de toelatingsnorm leidde – na herbeoordeling – tot het aanscherpen van de toelatingsvoorwaarden voor het gebruik van imidacloprid-houdende middelen voor de glastuinbouw. Gebruikers van deze middelen werden verplicht het afvalwater te zuiveren met een rendement van 99,5%.
- De Tweede Kamer is in oktober 2014 toegezegd, dat er onderzoek gedaan zou worden naar de effectiviteit van al eerder genomen maatregelen (aanscherpen van de toelatingsnorm voor oppervlaktewater, herbeoordelen imidacloprid-houdende middelen, aanscherpen toelatingsvoorwaarden en zuiveringsplicht) om normoverschrijdingen van imidacloprid in oppervlaktewater terug te dringen. De verwachting was dat het aantal normoverschrijdingen van het oppervlaktewater in glastuinbouwgebieden zou zijn gedaald .
- De Tweede Kamer is op 13 januari 2016 geïnformeerd over een rapport van het Centrum voor Milieuwetenschappen van de Universiteit Leiden (CML, 2015) over meetgegevens van werkzame stof imidacloprid in het oppervlaktewater (27 858, nr. 344). In de brief staat:
 - De concentratie imidacloprid in het oppervlaktewater is in de onderzochte gebieden nog steeds te hoog om aan de normen te voldoen. Dit baart zorgen.
 - Het Ctgb onderkent, in afstemming met het RIVM, dat op basis van de huidige gegevens en de korte onderzoeksperiode geen duidelijke trendbreuk in concentraties imidacloprid kan worden aangetoond en er op basis van deze gegevens (nog) niet (aanvullend) ingegrepen kan worden in de toelating van imidacloprid-houdende middelen in de glastuinbouw. Hierbij speelt de onderzochte dataset in de analyse een rol, die voor het Ctgb niet toereikend is om de effectiviteit van de genomen maatregelen op een gedegen wijze te kunnen evalueren.
 - Wellicht speelt een beperkte naleving van de gestelde zuiveringseisen een belangrijke rol bij de aanhoudende normoverschrijdingen van imidacloprid in oppervlaktewater in glastuinbouwgebieden. Daarom zijn in juli jongstleden, op verzoek van de toelatinghouder, de toepassingsvoorwaarden aangescherpt, waarbij imidacloprid-houdende middelen enkel onder 'gecontroleerde distributie' mogen worden verkocht. Dit moet er toe leiden dat de naleving verbetert. Daarnaast is eind november 2015 het wettelijk gebruiksvoorschrift verder aangescherpt door het Ctgb met zuiveringseisen voorafgaand aan lozing op het riool. Door inzicht in de naleving kunnen de bestaande toelatingen in eventuele heroverweging worden genomen. De NVWA stelt een nalevingsrapportage op.
 - Het is van groot belang dat zo snel mogelijk en met voldoende wetenschappelijke onderbouwing, duidelijk wordt of de genomen maatregelen voldoende effect hebben op de kwaliteit van het oppervlaktewater en of (verder) ingrijpen op de toelating gerechtvaardigd

is. Het Ctgb en het CML zijn daarom verzocht de analyse te herhalen, zodra de meetgegevens tot maart 2016 beschikbaar zijn.

- o Gezien de aanhoudende normoverschrijdingen van imidacloprid in het oppervlaktewater heeft staatssecretaris van Dam aangekondigd het gebruik van imidacloprid in de glastuinbouw te verbieden als na het doorlopen van een volledig teeltseizoen blijkt dat de genomen maatregelen niet voldoende effectief zijn. Om het gebruiksverbod in dat geval direct te kunnen laten ingaan, is toen gestart met de voorbereiding van een traject voor wijziging van de AMvB.
- De Tweede Kamer is op 6 juli 2016 opnieuw geïnformeerd over de problematiek van imidacloprid in het oppervlaktewater (27 858, nr. 367). In de brief staat het volgende:
 - o De concentratie imidacloprid in het oppervlaktewater rond glastuinbouwbedrijven is nog steeds te hoog.
 - o De weergave van de feiten en cijfers over de naleving van de zuiveringsplicht op glastuinbouwbedrijven bij gebruik van imidacloprid-houdende middelen (NVWA, 2016).
 - o Het Ctgb heeft besloten een tijdelijke maatregel in te voeren met daarin nog striktere eisen voor glastuinbouwbedrijven voor het gebruik van imidacloprid-houdende middelen. Belangrijk hierbij zijn de certificeringsplicht voor glastuinbouwbedrijven die hun afvalwater zuiveren en de verplichting voor de handel om alleen imidacloprid-houdende middelen te verstrekken aan gecertificeerde glastuinbouwbedrijven.
 - o De AMvB en de ministeriële regeling met daarin een verbod voor het gebruik van imidacloprid-houdende middelen in de glastuinbouw treedt op dit moment niet in werking.
- De sector heeft de handschoen opgepakt door de vereiste certificering te ontwikkelen.
- Het nader rapport is op 9 oktober 2017 gepubliceerd in de Staatscourant. Hierin staat dat het ontwerpbesluit overeenkomstig het advies van de Raad van State niet bekrachtigd zal worden en dat alle relevante stukken (nader rapport, advies van de Afdeling advisering van de Raad van State, ontwerpbesluit en nota van toelichting) openbaar gemaakt zullen worden .

3 Nederlands standpunt

- Het Ctgb heeft op basis van artikel 44 van Verordening (EG) nr. 1107/2009 ingegrepen in de toelating van imidacloprid-houdende middelen voor de glastuinbouw vanwege het voortdurend overschrijden van de toelatingsnorm in glastuinbouwgebieden.
- Dit geniet de voorkeur boven het instellen van een verbod op het gebruik van imidacloprid-houdende middelen via nationale regelgeving; in dit geval via het Besluit gewasbeschermingsmiddelen en biociden.

4 Krachtenveld

4.1 Nationaal

- Een deel (PvdD, SP, Groen Links) van de Tweede Kamer wil dat het gebruik van de werkzame stof imidacloprid zo veel mogelijk wordt beperkt of verboden. Waar het niet Europees mogelijk is wil men graag dat op nationaal niveau wordt ingegrepen op toelatingen van middelen.
- Een deel (VVD, CDA, ChristenUnie, SGP) van de Tweede Kamer wil dat de landbouw plagen zo effectief mogelijk kan blijven bestrijden door de inzet van middelen. Daarnaast wil men voorkomen dat, door nationaal ingrijpen, een ongelijk speelveld binnen Europa ontstaat.

4.2 Europees

- Zie factsheet neonicotinoïden.

5 Spreeklijn AO

U voert het woord over dit onderwerp.

- U begrijpt en respecteert de tijdelijke maatregel van het Ctgb om verder in te grijpen in de toelating van imidacloprid-houdende middelen op grond van nieuwe wetenschappelijke inzichten.
- Met het tijdelijke verbod op bezit en toepassing zonder gecertificeerde zuiveringsinstallatie heeft het Ctgb een maatregel getroffen die afdoende kan bijdragen aan terugdringing van normoverschrijdingen imidacloprid in het oppervlaktewater.
- U zal het effect van de tijdelijke maatregel monitoren via de jaarlijkse actualisering van de bestrijdingsmiddelenatlas.
- Een algemeen verbod voor imidacloprid-houdende middelen in de glastuinbouw is op dit moment niet op feiten gebaseerd en niet proportioneel.

Criteria identificatie hormoonverstorende stoffen

1 Kern

- De Europese Commissie heeft op 29 november jl. in het Standing Committee on Plants, Animals Food en Feed (SCoPAFF) een voorstel aan de lidstaten voorgelegd met aangepaste wetenschappelijke criteria om hormoonverstorende werkzame stoffen te identificeren op basis van de Europese gewasbeschermingsverordening (EG) nr. 1107/2009.
- Deze aangepaste wetenschappelijke criteria zijn gebaseerd op de huidige stand van de wetenschap. Stoffen die volgens deze criteria hormoonverstorend zijn voor de mens of niet-doelwitorganismen zijn niet toelaatbaar als gewasbeschermingsmiddel en worden niet verder beoordeeld.
- Het voorstel bevat niet de door Nederland bepleite uitzondering voor werkzame stoffen die een bedoelde hormoonverstorende werking hebben op insecten, maar niet op hogere organismen zoals zoogdieren (en mensen).
- In het SCoPAFF van 12 en 13 december jl. bleek na stemming dat er een gekwalificeerde meerderheid was voor het Commissievoorstel. Nederland heeft zich onthouden van stemming, omdat de uitzonderingsmogelijkheid ontbrak. De Kamer is hierover geïnformeerd (Kamerstuk 34 510 Nr. 9).
- Nederland probeert nu via de Raad om voor werkzame stoffen met een bedoelde hormoonverstorende werking in de Gewasbeschermingsverordening dezelfde uitzonderingsmogelijkheid op te nemen als in de Biocidenverordening voor deze groep stoffen. Daardoor kunnen ook deze werkzame stoffen risicogebaseerd (verwaarloosbaar risico op blootstelling) worden beoordeeld en vervalt de benadering van verwaarloosbare blootstelling.

2 Achtergrond en stand van zaken

- De Europese Commissie heeft op 15 juni 2016 het eerste voorstel gedaan voor criteria om hormoonverstorende stoffen te identificeren. Begin september 2016 heeft het kabinet een BNC-fiche met het kabinetsstandpunt naar de Tweede Kamer gestuurd, daarin is gemeld dat het kabinet het voorstel van de Europese Commissie ten principale steunt.
- Op 4 juli 2017 hebben de lidstaten ingestemd met het voorstel van de Europese Commissie, inclusief de bovengenoemde uitzonderingsmogelijkheid. Nederland heeft toen voor gestemd.
- Het Europese Parlement heeft op 3 oktober 2017 tegen het voorstel van de Europese Commissie gestemd. De reden was dat het Europees Parlement meent dat de Europese Commissie met de uitzonderingsbepaling buiten diens mandaat is gegaan.
- De Europese Commissie heeft vervolgens op 29 november jl. een nieuw voorstel aan de lidstaten gedaan, waar de uitzonderingsmogelijkheid niet meer was opgenomen. De Europese Commissie wil hiermee tegemoetkomen aan de kritiek van het Europees Parlement. De inzet van Nederland om tot een compromis te komen is niet gelukt.
- Het vervolg is nu de zogenoemde voorhangprocedure ('scrutiny procedure'). Dit houdt in dat de Raad en het Europees Parlement drie maanden de tijd hebben om op het door lidstaten in het SCoPAFF aangenomen voorstel te reageren. Er kan in dit geval alleen worden goedgekeurd of niet-goedgekeurd. De Europese Commissie stelt voor het voorstel in de Raad als A-punt af te handelen.
- Nederland probeert nu via de Raad middels een voorstel om in de Gewasbeschermingsverordening dezelfde uitzonderingsbepaling op te nemen als in de Biocidenverordening. Daarmee kan in de Gewasbeschermingsverordening bij uitzondering voor werkzame stoffen met een specifiek en bedoelde hormonale werking risicogebaseerd (verloosbare risico) worden beoordeeld in plaats van met de gevaarbenadering (verwaarloosbare blootstelling). De Europese Commissie heeft dit voorstel eerder ingetrokken, maar wilde na de stemming over de wetenschappelijke criteria dit apart afhandelen.
- EFSA stelt in opdracht van de Europese Commissie een Guidance document op. Aan de hand van een dergelijk document is een geharmoniseerde beoordeling door de lidstaten mogelijk. Het Ctgb en het RIVM participeren in de totstandkoming van de Guidance.

3 Nederlands standpunt

- Nederland is een voorstander van de door de Europese Commissie voorgestelde criteria, omdat ze zijn gebaseerd op de huidige stand van de wetenschap en daardoor beter zijn dan de interim-criteria die nu worden gebruikt.

- Nederland vindt echter wel dat de mogelijkheid behouden zou moeten worden om werkzame stoffen in gewasbeschermingsmiddelen die specifiek bedoeld zijn om hormoonverstorend op bepaalde doelwitorganismen te werken, risicogebaseerd te beoordelen. Deze werkzame stoffen passen vanwege hun specifieke werking goed in een duurzame bestrijding van schadelijke organismen in onze gewassen.

4 Krachtenveld

Nationaal

- In de Tweede Kamer zal naar verwachting een deel van de fracties –zoals de Partij voor de Dieren, GroenLinks, SP– tevreden zijn dat de uitzonderingsmogelijkheid niet is opgenomen. Een ander deel van de Kamer –zoals de VVD, CDA, SGP– maakt zich zorgen over het verder inkrimpen van het effectieve gewasbeschermingsmiddelenpakket voor de land- en tuinbouw, dat cruciaal is om met een goed rendement hoogwaardige producten te kunnen produceren.
- De brancheorganisaties –zoals die voor de producenten van agrarische producten– maken zich ook zorgen over het beschikbare middelenpakket.

Europees

- In het SCoPAFF van 12 en 13 december was een gekwalificeerde meerderheid van 18 lidstaten met een nipte meerderheid van 65,8% van de bevolking (65% is vereist) vóór het voorstel van de Europese Commissie.
- O.a. België, Duitsland en Frankrijk hebben voor het voorstel gestemd. Tegen stemden Denemarken en Zweden. Er is onthouden van stemming door o.a. Nederland, Polen en VK.

5 Spreeklijn AO

U voert het woord over dit onderwerp.

- Met dit voorstel komen wetenschappelijke criteria om hormoonverstorende werkzame stoffen in gewasbeschermingsmiddelen te identificeren beschikbaar.
- De in december jl. door het Permanent Comité aangenomen criteria bieden een hoger beschermingsniveau voor mens, dier en milieu. Dit vind ik belangrijk.
- De huidige interim-criteria zijn generiek en grofmazig. De nieuwe criteria volgen de nieuwste wetenschappelijke benadering. Het houdt in dat met wetenschappelijke studies gericht moet worden aangetoond dat het hormoonsysteem van de mens en dat van niet-doelwit organismen niet nadelig wordt beïnvloed. De criteria zijn daarom beter dan de huidige interimcriteria.
- Het stelt me teleur dat in de nieuwe criteria geen uitzonderingsmogelijkheid is opgenomen om werkzame stoffen met een bedoelde hormoonverstorende werking voor doelwitorganismen risicogebaseerd te beoordelen. Dit treft de groep stoffen met onder andere insect- en plantgroeiregulatoren. Deze stoffen zijn belangrijk in het kader van verduurzaming van gewasbescherming, bijvoorbeeld door hun specifieke werkingsmechanisme.
- Ik blijf me er daarom voor inzetten deze uitzondering alsnog geregeld te krijgen, zodat dat deze stoffen beschikbaar blijven.

Metam-natrium

Kern

- De Kamer is sinds mei 2016 niet meer geïnformeerd over dit onderwerp.
- Er ligt een actuele uitspraak van het College van Beroep voor het bedrijfsleven (CBb) dd. 30 januari 2018 die de noodmaatregelen vernietigt van het College voor de Toelating van Gewasbeschermingsmiddelen en Biociden (Ctgb) voor grondontsmettingsmiddelen op basis van metam-natrium, vanwege mogelijke risico's voor omwonenden.
- Als gevolg hiervan mag metam-natrium weer gebruikt worden conform het oorspronkelijke gebruiksvoorschrift. De landbouwsector (LTO en KAVB) heeft directie PAV formeel gemeld geen gebruik te zullen maken van deze mogelijkheid.
- Om omwonenden van intensief bespoten buitenteelten te beschermen, loopt een blootstellingonderzoek. De staatsecretaris van IenW is hiervoor verantwoordelijk.

Achtergrond en stand van zaken

- Metam-natrium is een werkzame stof in een gewasbeschermingsmiddel dat wordt ingezet voor grondontsmetting; het bestrijdt onder meer bodemaaltjes. De stof heeft een status als "candidate for substitution". Dit betekent dat de EU de stof wil vervangen door alternatieven. In NL zijn twee middelen op basis van metam-natrium toegelaten in de teelt van onder meer bloembollen, aardbeien en aardappelen. Er geldt een meldplicht bij de NVWA voor het gebruik van metam-natrium. Percelen mogen slechts eenmaal per vijf jaar behandeld worden.
- In 2014 is door het Ctgb ingegrepen in het gebruik van grondontsmettingsmiddelen op basis van metam-natrium: het Ctgb heeft de middelen tijdelijk geschorst waarna een herbeoordeling is uitgevoerd op de risico's voor omwonenden in nauwe samenwerking met de Belgische autoriteiten. Die herbeoordeling wees uit dat onaanvaardbare risico's voor omwonenden (met name kleine kinderen) niet konden worden uitgesloten. Na de herbeoordeling heeft het Ctgb de tijdelijke schorsing weer opgeheven en zijn aanvullende, beperkende toepassingsvoorwaarden voor metam-natrium opgelegd.
- Het Ctgb nam zijn besluit op basis van art. 71 van de Verordening Gewasbescherming. Dit artikel biedt de mogelijkheid om met een noodmaatregel in te grijpen in een toelating als er sprake is van nieuwe informatie waaruit blijkt dat er een risico is voor mens, dier of milieu. De noodmaatregel betrof het opleggen van de volgende beperkende toepassingsvoorwaarden:
 - Er mag een maximale oppervlakte van 1 hectare behandeld worden, met minimaal 150 meter afstand tussen behandelde velden;
 - Dek de behandelde grond direct na toepassing af met VIF (Virtually Impermeable Film) folie gedurende een periode van ten minste 14 dagen;
 - Een bufferzone van ten minste 150 meter moet toegepast worden tussen de te behandelen velden en de kadastrale grens van woningen en overige verblijfsplaatsen waar mensen langere tijd verblijven, zoals winkels, bedrijven en kantoren;
 - Het middel dient op ten minste 20 cm diepte ingebracht te worden.
- Het besluit werd genomen vooruitlopend op de herbeoordeling door België van metam-natrium in de Europese centrale zone. Die herbeoordeling is nu afgerond en heeft in België geleid tot een nieuwe toelating per september 2017. De Belgische toelatingsautoriteit heeft daarbij iets andere risico beperkende maatregelen voorgesteld voor de EU centrale zone. Het te behandelen oppervlak is groter, bufferzones zijn kleiner, maar afdekken moet nu met TIF (Totally Impermeable Film) gedurende 42 dagen (i.p.v. 14 dagen). Achtergrond hiervan is dat België in haar beoordeling nieuwe informatie van de producent heeft meegewogen over de risico's van metam-natrium.
- Het Ctgb is nu aan zet om als Concerned Member State de herregistratieaanvraag voor Nederland te beoordelen. Daarbij wordt zoveel mogelijk gebruik gemaakt van de Belgische beoordeling (de in NL aangevraagde toepassingen zijn niet geheel hetzelfde als in België) en aanvullend zullen nationaal specifieke elementen worden beoordeeld. Het besluit voor Nederland wordt naar verwachting eind 2018 genomen.
- De rechter oordeelde op 30 januari jl. dat het Ctgb de maatregelen op basis van art. 71 niet had mogen nemen en vernietigde de besluiten van het Ctgb. Kernpunt in de uitspraak van het CBb is de vraag hoe het risico voor omwonenden gewogen moet worden. Het CBb redeneert dat zich geen zodanige risico's hebben voorgedaan, dat gebruik van een noodmaatregel gerechtvaardigd en proportioneel is. Het Ctgb was van mening dat, gelet op een incident dat zich eerder in Nederland had voorgedaan, de oorspronkelijke aannames over metam-natrium niet voldeden. Dat was reden de toelating te schorsen en, na enkele maanden waarin een

nieuwe beoordeling werd opgesteld, onder stringente condities metam-natrium weer op de markt toe te laten.

- Als gevolg van de beperkende maatregelen door het Ctgb is de afzet van middelen op basis van metam-natrium verminderd en is het behandeld areaal in NL sterk afgenomen. De Kamer is hierover in 2016 geïnformeerd (Kamerstuk 27858, nr. 348, nr. 323). Het is nog onduidelijk of de toelatinghouder n.a.v. de CBb uitspraak een financiële claim zal indienen.
- Het behandeld areaal betrof in 2017 volgens de NVWA in totaal 72 ha. Hiervan was ruim 80% ten behoeve van de bloembollenteelt.
- De landbouwsector zet sinds het ingrijpen van het Ctgb in 2014 meer in op natuurlijke en niet-chemische alternatieven voor grondontsmetting. Daartoe zijn meerdere mogelijkheden, waarover de Kamer is geïnformeerd (Kamerstuk 27858, nr. 323):
 - Inzet van vanggewassen, waaronder Afrikaantjes en Raketblad;
 - Anaerobe grondontsmetting door middel van grondafdekking;
 - Inundatie (het onder water zetten van land). Dit wordt enkel toegepast op zandgronden en vlakke percelen, in Noord- en Zuid-Holland, met dijken of mobiele damwanden.
-

4 Krachtenveld

4.1 Nationaal

De linkerkant van de Kamer (Groenlinks, PvdD, SP) zal waarschijnlijk aandringen op een verbod op het gebruik van metam-natrium en vragen om uw inzet op alternatieven. Mogelijk zal de rechterkant (VVD, CDA) vragen wat u doet om gelijk speelveld te bewaken voor Nederlandse boeren en tuinders nu België voor metam-natrium toelatingen heeft verleend met andere beperkende maatregelen.

4.2 Europees

Er is consensus in de EU dat metam-natrium op termijn moet worden vervangen door alternatieven.

5 Spreeklijn AO

U voert het woord over dit onderwerp.

- Er ligt een actuele uitspraak van het College van Beroep voor het bedrijfsleven (CBb), die de noodmaatregelen vernietigt van het Ctgb voor grondontsmettingsmiddelen op basis van metam-natrium.
- Het betreft een rechtszaak van het Ctgb, waar ik geen directe betrokkenheid bij had.
- Het Ctgb heeft die noodmaatregelen eerder ingesteld vanwege mogelijke risico's voor omwonenden als gevolg van het gebruik van deze stof.
- Die noodmaatregelen omvatten onder meer een bufferzone van minimaal 150 meter tussen behandelde percelen en woningen en verblijfsplaatsen waar mensen voor langere tijd verblijven.
- Als gevolg van de beperkende maatregelen door het Ctgb is de afzet van middelen op basis van metam-natrium sindsdien verminderd en is het behandeld areaal in NL afgenomen.
- Met deze uitspraak mag metam-natrium weer gebruikt worden conform het oorspronkelijke gebruikvoorschrift.
- Ik heb geluiden gehoord dat de landbouwsector geen gebruik wil maken van deze mogelijkheid.
- Op EU-niveau is metam-natrium onder voorwaarden goedgekeurd als zogeheten kandidaatstof om te worden vervangen door geschikte alternatieven met een lager risico voor mens of milieu. Er is daarmee brede consensus in de EU dat metam-natrium op termijn moet worden uitgefaseerd zodra deze geschikte alternatieven beschikbaar zijn. Ook de Nederlandse landbouwsector is hiervan doordrongen.
- Van belang is dat de telers de uitspraak van het CBb nu niet aangrijpen om metam-natrium weer ruimer in te zetten.

Stapeling – gezondheidseffecten

1 Kern

- Cumulatie en stapeling van gewasbeschermingsmiddelen en de risico's ervan is een terugkerend thema en speelt al enige tijd: er moet rekening gehouden worden met cumulatieve effecten bij de beoordeling in het kader van de toelating van gewasbeschermingsmiddelen (uw verantwoordelijkheid), maar ook bij de vaststelling van de gezondheidkundige grenswaarden (verantwoordelijkheid VWS).
- Op dit moment wordt in de EU gewerkt aan een methodiek voor het beoordelen van cumulatieve effecten in het kader van de toelating van gewasbeschermingsmiddelen. Nederland stelt zich hierbij heel actief op (RIVM levert veel expertise en is de voortrekker).
- U en uw collega van VWS proberen dit proces bespoedigen door de EC en de andere lidstaten op de noodzaak tot actie te wijzen.
- De NVWA stelt zich als handhaver op het punt dat zij slechts normen kan handhaven die zijn vastgesteld. Dit is juist, zij kan niet anders dan de wettelijke normen handhaven. De NVWA wordt ten onrechte aangesproken op het normstelsel. Dit laatste wordt in de EU ontwikkeld (EFSA en lidstaatautoriteiten) en vervolgens vastgesteld (door de Europese Commissie en de lidstaten).
- Het Ctgb houdt in de toelatingsbeoordeling van middelen wel rekening met een cumulatief effect door een extra ruime veiligheidsmarge in te bouwen. Hierbij wordt ook rekening gehouden met het feit dat een stof op verschillende voedingsmiddelen kan voorkomen.

2 Achtergrond en stand van zaken

- De in het artikel in Trouw van november 2017 beschreven 'cocktail effecten' van gewasbeschermingsmiddelen op aardbeien zijn op uw verzoek (en dat van uw VWS collega) door de experts van de NVWA, het RIVM en het Ctgb bezien. Genoemde residu-waarden die zijn gevonden op aardbeien blijven onder de MRL.
- Op grond van deze meetgegevens is er daarom – volgens het Ctgb - geen reden tot zorg voor de gezondheid van consumenten van aardbeien. Op basis van een 'quick & dirty' inschatting deelt het RIVM dit oordeel, echter er is door het RIVM nog niet gekeken naar de bijdrage van andere voedingsmiddelen.

3 Nederlands standpunt

Nederland vindt dat er rekening gehouden moet worden met cumulatieve effecten bij de beoordeling in het kader van de toelating van gewasbeschermingsmiddelen.

4 Krachtenveld

4.1 Nationaal

- Samen met uw collega van VWS heeft u bij het RIVM onderzoek uitgezet om aan een methodologie voor deze stapelingseffecten te werken. Wetenschappelijk is dit geen eenvoudige zaak, daarom neemt het ontwikkelen veel tijd in beslag.
- Intussen is het RIVM ver gevorderd, in samenwerking ook met de EFSA.

4.2 Europees

- De ontwikkelde methodologie moet nu in Europa een stap verder komen om gebruikt te kunnen worden bij de beoordeling in alle lidstaten.
- Dit proces is nu gaande, maar neemt tijd, omdat er ook acceptatie moet komen bij lidstaten.

5 Spreeklijn AO

Voor dit onderwerp is de Minister voor Zorg eerstbeleidsverantwoordelijk (residuen op voeding(smiddelen)) en methodologieontwikkeling. Hij is niet uitgenodigd voor het AO. U hebt de eindverantwoordelijkheid op de gehele beoordeling van stoffen en middelen.

In overleg met VWS voert u het woord over dit onderwerp.

- Het Trouw artikel geeft aan dat aardbeien zes keer giftiger zijn dan ander fruit door een 'cocktaileffect'.
- Dit vind ik een zorgwekkend bericht.
- Daarom heb ik onmiddellijk contact opgenomen met de NVWA, het College toelating gewasbeschermingsmiddelen en biociden (Ctgb) en het RIVM.
- Die heb ik gevraagd naar de gebruikte methodiek en of het nodig is in te grijpen op de Nederlandse toelatingen.
- Ik ben voorstander van een methodiek om cumulatie van middelen mee te nemen en daarvoor op EU niveau normen vast te stellen. Daarin heeft Nederland al eerder het voortouw genomen. Er wordt hard aan deze methodiek gewerkt samen met EFSA en andere Lidstaten. Deze methodiek is nog niet klaar om te gebruiken.
- Ik heb mijn collega's en de Europese Commissie in Brussel gewezen op de noodzaak tot actie op dit punt.
- Het Ctgb houdt veiligheidsmarges aan bij het vaststellen of een middel toelaatbaar is.
- Er wordt ook rekening gehouden met het feit dat een stof op verschillende voedingsmiddelen kan voorkomen.
- Het bericht in Trouw geeft aan dat werkelijke (residu)gehalten zijn gemeten. Deze zijn veel lager dan de norm. Op grond van deze meetgegevens is er – volgens het Ctgb - geen reden tot zorg voor de gezondheid van consumenten van aardbeien. Er is dus geen aanleiding om in te grijpen op de toelatingen.

Goede klachtenstructuur voor omwonenden

1 Kern

- De Tweede Kamer is toegezegd dat er een goede klachtenstructuur ingericht zou worden, waar omwonenden terecht kunnen met vragen en klachten over gewasbeschermingsmiddelen.
- Deze klachtenstructuur is ingericht. De Tweede Kamer is hierover inmiddels twee keer geïnformeerd.

2 Achtergrond en stand van zaken

- Het is belangrijk dat omwonenden weten waar ze met vragen en klachten terecht kunnen over gewasbeschermingsmiddelen, dat ze antwoorden krijgen en dat er een vorm van registratie wordt bijgehouden.
- Er komen elk jaar ongeveer 80 klachten – 2015 en 2016 – binnen bij de Gemeentelijke Gezondheidsdienst (GGD) en bij de NVWA. Deze klachten zijn gerelateerd aan onzorgvuldig gebruik en ondervonden hinder (zoals stank en irritatie van luchtwegen).
- De NVWA heeft deze meldingen onderzocht en bij fysieke klachten of bezorgdheid om de gezondheid doorverwezen naar de GGD. Een belangrijk deel van de meldingen bij de GGD komt voort uit bezorgdheid en niet direct uit gezondheidsklachten. Meldingen bij de GGD kunnen aanleiding geven tot vervolgacties, zoals overleg met gemeenten of bijeenkomsten met burgers.
- Er is een relatie tussen de gezondheidsverkenning die VWS uitvoert en waarover dit voorjaar zal worden gerapporteerd en het blootstellingsonderzoek die de staatssecretaris van IenW samen met u uitvoert. Hierover zal voor het eind van het jaar worden gerapporteerd.

3 Nederlands standpunt

- Het is belangrijk om te beschikken over een goede klachtenstructuur waar omwonenden terecht kunnen en waar adequate acties op volgen.

4 Krachtenveld

4.1 Nationaal

- Zie factsheet omwonenden (IenW)

4.2 Europees

- N.v.t.

5 Spreeklijn AO

U voert het woord over dit onderwerp.

- U kunt aangeven dat ook in 2017 ongeveer 80 klachten zijn binnenkomen bij de GGD en de NVWA.
- Deze klachten zijn nagetrokken.

5 Zorgen sector

- buiten reikwijdte verzoek

Buiten reikwijdte verzoek

buiten reikwijdte verzoek

[Redacted text block]

buiten reikwijdte verzoek

[Redacted text block]

buiten reikwijdte verzoek

[Redacted text block]

buiten reikwijdte verzoek

[Redacted text block]

[Redacted text block]

[Redacted text block]

buiten reikwijdte verzoek

[Redacted]

- [Redacted]
- [Redacted]
- [Redacted]

Buiten reikwijdte verzoek

buiten reikwijdte ver

[Redacted text block]

[Redacted text block]

- buiten reikwijdte verzoek

[Redacted text block]

Buiten reikwijdte verzoek

[Redacted text block]

buiten reikwijdte verzoek

[Redacted text block]

[Redacted text block]

buiten reikwijdte verzoek

[Redacted text block]

[Redacted text block]